ePublishing

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
EKT NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Tekmeria

Vol 7 (2002)

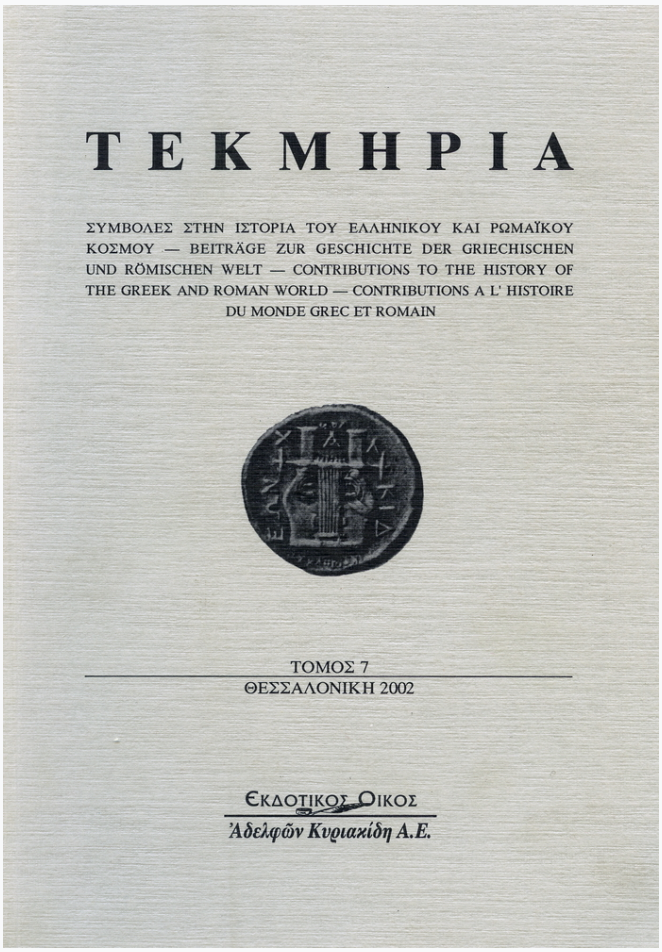

Κατασκευὴ ναοῦ Διὸς Ὑψίστου

Ι. ΑΘ. ΠΑΠΑΓΓΕΛΟΣ

doi: 10.12681/tekmeria.185

To cite this article:

ΠΑΠΑΓΓΕΛΟΣ Ι. Α. (2002). Κατασκευὴ ναοῦ Διὸς Ὑψίστου. *Tekmeria*, *7*, 163–165. https://doi.org/10.12681/tekmeria.185

https://epublishing.ekt.gr | **e-Publisher:** EKT | **Downloaded at:** 06/09/2026 00:11:10

ΙΩΑΚ. Α. ΠΑΠΑΓΓΕΛΟΣ

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΝΑΟΥ ΔΙΟΣ ΥΨΙΣΤΟΥ

Στὸν Ἅγιο Νικόλαο Χαλκιδικῆς φυλασσόταν ἀπὸ τὸν μακαρίτη Δημήτριο Ζεϊμπέκη ἡ κατωτέρω περιγραφόμενη ἐπιγραφή, ἡ ὁποία παραδόθηκε στὴν τοπικὴ Ἀστυνομικὴ Ἀρχὴ ἀπὸ τὸ γιό του Ἀντώνιο, τὸν Φεβρουάριο 2003. Ὅπως μὲ πληροφόρησε ὁ Ἀντώνιος, ἡ ἐπιγραφὴ φυλασσόταν στὴν κατοικία τους στὴ Θεσσαλονίκη καὶ τὴ μετέφεραν στὸν Ἅγιο Νικόλαο πρὸ εἰκοσαετίας περίπου, ὅταν μετακόμισαν οἰκογενειακῶς. Γιὰ τὴν προέλευσή της δὲν ἔχει κάποια πληροφορία.

Τὸ μνημεῖο τὸ εἶδα καὶ τὸ φωτογράφησα στὸ Ἀστυνομικὸ τμῆμα τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὅταν ἐκλήθην γιὰ τὴν ἀξιολόγησή του. Ἀκολούθως ἐκλήθη γιὰ τὴν παραλαβή του ἡ ΙΣΤ΄ Ἐφορεία Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων (Θεσσαλονίκης).

Ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι χαραγμένη σὲ πλάκα ὑπολεύκου μαρμάρου διαστάσεων, πλάτους 77, ὕψους 39 καὶ πάχους 12 ἑκ. Εἶναι καλογραμμένη καὶ εὐανάγνωστη καὶ ἡ ἐπιφάνειά της ἔχει ἐλάχιστες φθορές. Τὸ ὕψος τῶν γραμμάτων κυμαίνεται ἀπὸ 3.5 ἕως 4 ἑκ., τὸ διάστιχο εἶναι 1 ἑκ. καὶ τὸ κείμενό της ἀποτελεῖται ἀπὸ ἑπτὰ στίχους. Ὁ τελευταῖος στῖχος παρεμβάλλεται σὲ δύο μικρογραμικὰ κισσόφυλλα. Τὸ ὄνομα Κρατιστὼ γράφηκε μὲ *ὄμικρον*, τὸ ὁποῖο διορθώθηκε σὲ *ὠμέγα*. Ἀπὸ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων καὶ τὸ περιεχόμενο τὴ χρονολογοῦμε στὸ 2ο-3ο αἰ. μ.Χ. (**εἰκ. 1**)

Διὶ Ὑψίστῳ τὸν ναὸν ἐκ θεμε-
λίων κατεσκεύασαν ἐκ τῶν ἰδί-
ων Ζωΐλος Μένωνος τοῦ Με-
4 νάνδρου τοῦ Διονυσίου Ἀν-
τιοχιδεὺς καὶ Κρατιστὼ Μέ-
νωνος τοῦ Σωσιβίου Ἀντιο-
χιδεῖτις ἡ γυνὴ αὐτοῦ❦

Ἡ ἄγνοια τοῦ τόπου προελεύσεως τῆς σημαντικῆς αὐτῆς ἐπιγραφῆς ἐλαχιστοποιεῖ τὶς πιθανότητες ταυτίσεως τοῦ ναοῦ στὸν ὁποῖο ἀναφέρε-

ται. Ἐὰν ὑποθέσουμε ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὴν περιοχὴ τοῦ Ἁγίου Νικολάου (τὸ ὁποῖο θεωρῶ ἐλάχιστα πιθανόν), τότε ἴσως θὰ μποροῦσε νὰ συσχετισθεῖ μὲ τὸν ἀκέφαλο ἀετό, σύμβολο τοῦ Διὸς Ὑψίστου, ὁ ὁποῖος βρέθηκε κατὰ τὴν ἀνασκαφὴ τοῦ ἐρειπιῶνος περὶ τὸν ναὸν τῆς Παναγίας στὴν Βουρβουροῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου τὸ 1974, ὅπου εἶχε χρησιμοποιηθεῖ ὡς οἰκοδομικὸ ὑλικὸ σὲ κτίσμα τοῦ 17ου-18ου αἰ.(;)[1].

Ὁ προσδιορισμὸς τοῦ ζεύγους τῶν ἱδρυτῶν τοῦ ναοῦ ὡς «Ἀντιοχιδέων» θὰ πρέπει νὰ σημαίνει ὅτι προέρχονται ἀπὸ πόλη στὴν ὁποία ὑπῆρχε καὶ Ἀντιοχὶς φυλή, τὸ ὁποῖο θὰ μποροῦσε νὰ εἶναι καὶ ἔνδειξη τῆς περιοχῆς στὴν ὁποία κτίσθηκε ὁ ναός.

1. *ΑΔ* (1973-74) Μέρος Β΄3 Χρονικά, σελ. 771, «ἐπισημάνθηκαν (τὸ 1973) ὑπολείμματα μεσαιωνικῶν κτισμάτων, τὰ ὁποία πιθανώτατα ἔχουν σχέσιν πρὸς τὴν μονὴν τῶν Ἱερομνήμων» καὶ σελ. 773, «ἀπεκαλύφθησαν (τὸ 1974) τὰ ἄνω τμήματα τοίχων, τὰ ὁποῖα ἀνάγονται εἰς τὴν βυζαντινὴν περίοδον». Ἰωακ. Ἀθ. Παπάγγελος, *Χαλκιδική*, Θεσσαλονίκη 1981, σ. 185. Τὸν ἀετὸ τὸν εἶδα κατὰ τὴν εὕρεσή του.

ZUSAMMENFASSUNG

DIE ERRICHTUNG EINES HEILIGTUMS FÜR ΖΕΥΣ ΥΨΙΣΤΟΣ

Der Herkunftsort der vor etwa zwanzing Jahren in Thessaloniki privat aufbewahrten, dann von deren Besitzer zum Dorf Hagios Nikolaos auf der Chalkidike transportierten Inschrift, die hier zum ersten Mal veröffentlicht wird, lässt sich nicht bestimmen. Nach dem Wortlaut wurde die Errichtung des Heiligtums vom einem Ehepaar (Zoilos und Kratisto) finanziert, die als Ἀντιοχιδεῖς bezeichnet werden —eine Bezeichnung, über die sich ebenfalls nichts mit Sicherheit sagen lässt. Aufgrund der Erwähnung des Kultes des Ζεὺς Ὕψιστος sowie der Schriftform kann die Inschrift in das 2. bzw. das 3. Jh. n.Chr. datiert werden.

Ἰωακ. Παπάγγελος, Εἰκ. 1